

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Nauczanie religii w szkole szansą dla ewangelizacji młodzieży

Author: Ireneusz Celary

Citation style: Celary Ireneusz. (2011). Nauczanie religii w szkole szansą dla ewangelizacji młodzieży. "Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne" Nr 1 (2011), s. 21-34

Uznanie autorstwa - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie pod warunkiem oznaczenia autorstwa.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

KS. IRENEUSZ CELARY

NAUCZANIE RELIGII W SZKOLE SZANSĄ DLA EWANGELIZACJI MŁODZIEŻY

Ewangelizacja młodzieży należy do podstawowych zadań Kościoła. Młodzi ludzie znajdują się na drodze formacji i dążą do dojrzałości ludzkiej. Przeżywają okres dojrzewania, w którym doświadczają różnego rodzaju konfliktów społecznych, dylematów moralnych oraz kryzysów religijnych. W tym okresie każdy chrześcijanin winien nadać właściwy kierunek swemu życiu. Uwzględniając wymagania ewangeliczne, musi również dokonać zobowiązujących wyborów dotyczących przyszłości. Powinien rozpoznać swoje indywidualne charyzmaty, by móc je wykorzystać później dla dobra społecznego. Z drugiej strony młodzi ludzie nie posiadają jeszcze dojrzałej osobowości oraz doświadczenia życiowego, koniecznych do urzeczywistnienia swoich młodzieńczych aspiracji. Stąd też potrzeba zrozumienia i pomocy okazywanych im ze strony starszych¹.

W dziele ewangelizacji rodzice są pierwszymi oraz głównymi wychowawcami swych dzieci² i – jak to podkreśla Jan Paweł II – ich „prawo-obowiązek” jest w tym zakresie „pierwotny i ma pierwszeń-

¹ M. BRAUN-GAŁKOWSKA. *Psychologia domowa*. Olsztyn 1987 s. 98-100.

² *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim Gravissimum educationis*. W: Sobór Watykański II. *Konstytucje, dekrety, deklaracje*. Poznań 1967 s. 316 (3).

stwo w stosunku do zadań wychowawczych innych osób³. Wobec szerzącego się jednak pluralizmu, subiektywizmu, selektywizmu czy ateizmu to podstawowe prawo rodziny musi być również wspierane oraz uzupełniane przez inne środowiska ewangelizacyjne, wśród których przede wszystkim Kościół oraz szkoła winny na nowo wychowywać do wartości⁴. Szkoła, zgodnie ze swoją misją, musi starannie kultywować intelektualne, twórcze oraz estetyczne zdolności swoich uczniów, ich wolę i uczuciowość, wspierać poczucie wartości, sprzyjać powstawaniu postaw oraz mądrych zachowań, zapoznawać ich ze spuścizną kultury odziedziczoną po poprzednich pokoleniach⁵, przygotować do życia zawodowego oraz wzbudzać w młodych wychowankach o odmiennych charakterach i pochodzących z różnych środowisk ducha koleżeństwa, który przygotowuje do wzajemnego zrozumienia⁶.

Jeśli więc szkoła chce w sposób poważny spełniać rolę wartościowej placówki dydaktyczno-wychowawczej, musi szukać sprzymierzeńców w realizacji wyżej wymienionych zadań⁷. W przypadku młodzieży katolickiej w Polsce szkoła odnalazła swego sprzymierzeńca w Kościele, przywracając na nowo lekcje religii (od roku 1990), przez co otworzyła się i dla Kościoła szansa objęcia misją ewangelizacyjną zarówno uczniów, jak i samych nauczycieli i wychowawców⁸.

Nauczanie religii w szkole powinno wypełniać zarówno zadania postawione przez Kościół, jak i cele wyznaczone przez szkołę. Jednym z najważniejszych zadań, przed którym stoi dzisiaj szkolna ka-

³ JAN PAWEŁ II. *Adhortacja apostolska Familiaris consortio o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym*. W: *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*. Kraków 1996 s. 139 (36).

⁴ D.M. SZARZAŁA. *Wychowanie do wartości w dobie pluralizmu*. „Wychowawca” 2000 nr 9 s. 5.

⁵ M. NOWAK. *Pedagogiczne aspekty kulturalnej aktywności młodzieży*. W: *Młodzież w kontekście formowania się nowoczesnych społeczeństw*. Red. W. Wawro. Lublin 2004 s. 182.

⁶ F. ADAMSKI. *Kulturowe i polityczne podłoże rozchwiania aksjonormatywnego ładu społeczno-moralnego*. W: *Edukacja wobec dylematów moralnych współczesności*. Red. F. Adamski, A.M. de Tchurzewski. Kraków 1999 s. 7-8.

⁷ Por. P. ZULEHNER. *Die Lage des Christentums in Europa: Konsequenzen für die neue Evangelisierung*. „Katechetische Blätter” 118:1993 z. 8/9 s. 533-556.

⁸ H. ŁUCZAK. *Motywy powrotu religii do szkoły*. W: *Katecheza w szkole*. Red. M. Majewski. Lublin 1992 s. 116-120.

techeza, jest troska o zaakcentowanie jej chrystologicznego aspektu. Winna ona przekazać młodym słuchaczom przede wszystkim to, że tylko poznanie Chrystusa oraz zaufanie Mu jako Panu i Zbawicielowi zagwarantuje im pełny rozwój ich osobowości oraz pogłębienie ich wiary. Zadaniem katechezy szkolnej jest zatem doprowadzenie młodych ludzi do wiary dojrzałej, osobistej, opartej na jedynym centrum, którym jest Osoba Jezusa Chrystusa⁹.

Również współczesny katecheta, jako aktywny uczestnik dzieła ewangelizacyjnego Kościoła, pełniąc w szkole posługę katechetyczną wobec młodych słuchaczy, powinien być dla nich nauczycielem, wychowawcą oraz świadkiem. Ważne jest zatem to, aby katecheci nie byli dzisiaj tylko uczącymi, ale zaświadczającymi o tym, co chcą młodym przekazać. Katecheta bowiem, realizując swoją posługę, musi być zawsze sługą Słowa, które głosi; uczniem Chrystusa, którego nade wszystko miłuje i synem Kościoła, który powierza mu posługę wiary¹⁰.

Pamiętać należy wreszcie i o tym, ażeby katecheza szkolna była także ściśle związana z liturgią oraz z życiem sakramentalnym parafii. W dziele ewangelizacji szkolna katecheza liturgiczna powinna bowiem formować młodych słuchaczy do aktywnego uczestnictwa w liturgii parafialnej oraz do wielu różnych działań duszpastersko-apostolskich¹¹.

1. CHRYSOCENTRYCZNY CHARAKTER KATECHEZY W DZIELE EWANGELIZACJI MŁODZIEŻY

Jan Paweł II podkreśla, że w świetle wiary wzór osobowy młodego człowieka musi być ściśle powiązany z Osobą Jezusa Chrystusa. Dlatego też młodzież uczestnicząca w szkolnych lekcjach religii powinna odkryć na nowo prawdę o tym, że Chrystus jest „Celem i dro-

⁹ R. JODKO. *Ewangelizacja młodzieży w nauczaniu Jana Pawła II*. W: *Młodzież a ewangelizacja w perspektywie wyzwań XXI wieku*. Red. W. Nowak. Olsztyn 2000 s. 137-140.

¹⁰ Z.P. MACIEJEWSKI. *Ewangelizacja w szkolnej katechezie*. W: *Katecheza ewangelizacyjna w rodzinie, parafii, szkole*. Red. S. Dziekoński. Warszawa 2002 s. 230-231.

¹¹ Por. W. RUSPI. *Giovanni*. W: *Nuovo Dizionario di Liturgia, a cura di Domenico Sartore e Achilles M. Triacca*. Roma 1984 s. 646-647.

gą naszego życia”¹². Główną zatem treścią katechezy młodzieżowej musi być Osoba Chrystusa, a właściwie Tajemnica Chrystusa. Tak chrystocentrycznie ukierunkowana katecheza powinna pomóc młodym ludziom w odkrywaniu odwiecznego planu Bożego. W konsekwencji katecheza winna prowadzić do spotkania młodego człowieka z Jezusem Chrystusem, do zjednoczenia z Nim, a nawet do głębokiej z Nim zażyłości¹³. Specyfika posługi katechetycznej musi więc polegać przede wszystkim na tym, aby tak angażować serce młodego człowieka, by ten był w stanie sam zdecydować się na przyłączenie do Jezusa Chrystusa i pozostania z Nim w komunii¹⁴. Zadanie to jest, według Jana Pawła II, możliwe do zrealizowania poprzez ukazywanie tajemnicy Boga w Osobie Chrystusa przychodzącego do człowieka; poprzez podkreślenie faktu, że Bóg zawsze stoi po stronie człowieka do tego stopnia, że w jego obronie Jezus Chrystus oddał na krzyżu swoje życie, a w swoim zmartwychwstaniu obudził w nim nową nadzieję¹⁵.

Jezus Chrystus zatem, jako podstawa wiary każdego chrześcijanina oraz źródło jego życia, stanowić powinien centrum wszelkiej katechezy, także tej, skierowanej ku młodzieży¹⁶. Również katecheta zobowiązany jest do tego, aby przekazywać młodym ludziom autentyczną naukę Chrystusa. Jan Paweł II uważa ponadto, że katecheza z natury swojej musi docierać do młodego człowieka w jego egzystencjalnej sytuacji w świecie współczesnym, musi pomagać mu w poznawaniu pełnego sensu swego człowieczeństwa¹⁷. W ten sposób młody człowiek może również później sam stać się misjonarzem, autentycznym świadkiem Chrystusa w swoim otoczeniu¹⁸.

¹² JAN PAWEŁ II. *Homilia na Niedzielę Palmową z okazji Obchodów Światowego Dnia Młodzieży w Rzymie (1999)*. „L'Osservatore Romano” 20:1999 nr 6 s. 15.

¹³ Por. K. GABRIEL. *Religionsunterricht und Religionslehrer im Spannungsfeld von Kirche und Gesellschaft*. „Katechetische Blätter” 114:1989 z. 12 s. 868-870.

¹⁴ JODKO. *Ewangelizacja młodzieży*. s. 138-139.

¹⁵ JAN PAWEŁ II. *Homilia na Niedzielę Palmową*. s. 16.

¹⁶ K. PAWLINA. *Jak ewangelizować młodzież wobec wyzwań sekularyzmu w Polsce? W: Młodzież a ewangelizacja*. s. 55.

¹⁷ JAN PAWEŁ II. *Przemówienie do młodzieży zgromadzonej w Rzymie (19 VIII 1989)*. W: *W drodze na Jasną Górę. Jan Paweł II do młodych*. Red. J. Kowalczyk. Watykan 1991 s. 141.

¹⁸ TENŻE. *Homilia podczas Eucharystii z okazji X Światowego Dnia Młodzieży na Filipinach (1995)*. „L'Osservatore Romano” 16:1995 nr 3 s. 20-21.

Katecheza chrystocentryczna powinna ponadto prowadzić młodych ludzi do umiłowania Kościoła¹⁹. Winna zatem pomagać młodemu człowiekowi w przyłgnięciu do Kościoła, a w konsekwencji do podejmowania zadań stawianych przez Kościół, obowiązków wobec niego oraz do odpowiedzialności za Kościół. Kościół bowiem, z woli Chrystusa oraz ożywiany przez Ducha Świętego, prowadzi dalej dzieło ewangelizacyjne Jezusa, stając się dla wszystkich narodów nauczycielem wiary²⁰. Młodzież musi uświadomić sobie także i tę prawdę, że i w trzecim tysiącleciu chrześcijaństwa Kościół przekazuje dalej wiarę, którą sam żyje, przekazuje swoje zrozumienie misterium Boga oraz Jego zbawczego zamysłu. Kościół przekazuje tę wiarę w sposób czynny, zasiewa ją dalej w sercach katechumenów i katechizowanych, aby w ten sposób ożywić ich najgłębsze doświadczenia. Wyznanie wiary otrzymane od Kościoła, kielkując i rosnąc w czasie procesu katechetycznego, jest również oddawane i wzbogacone wartościami różnych kultur. Oznacza to, że ilekroć Kościół ucząc wiary, kontynuuje posłannictwo Jezusa, sam staje się podmiotem katechezy²¹.

Z powyższych racji mówi się o katechezie jako o szkole wiary, w której młody człowiek powinien uczyć się pogłębiać i praktykować wiarę²². Czynna wiara przejawia się bowiem przez miłość, a z tej wyrasta wszelkie apostołstwo, które jest udziałem w realizacji misji Kościoła w świecie²³. Celem katechizacji jest więc formacja świadomego i zaangażowanego w ewangelizację swego życia chrześcijanina oraz rzeczywistości, w której on żyje²⁴. W katechezie ukierunkowanej chrystocentrycznie nie wystarczy zatem tylko informować młodych ludzi o tym, że Jezus Chrystus przyszedł wyzwolić człowieka z niewoli zła i grzechu oraz że kontynuuje On dzisiaj to dzieło dalej,

¹⁹ J. SZPET. *Ewangelizacyjny wymiar szkolnych lekcji religii*. W: *Katecheza ewangelizacyjna*. s. 194-195.

²⁰ F. WORONOWSKI. *Potrzeba i możliwość wprowadzenia elementów ewangelizacji do katechezy parafialnej*. W: *Katecheza ewangelizacyjna*. s. 101-102.

²¹ *Tamże*. s. 103.

²² JODKO. *Ewangelizacja młodzieży*. s. 139.

²³ *Dekret o apostołstwie świeckich Apostolicae actuositatem*. W: Sobór Watykański II. *Konstytucje*. s. 386-387 (8).

²⁴ F. WORONOWSKI. *Teologia duszpasterstwa liturgicznego*. Łomża 1977 s. 94.

poprzez posługę Kościoła. Niezbędna jest refleksja nad tym, w jaki sposób On obecnie zbawia każdego człowieka²⁵.

Podsumowując, należy zauważyć, że dopóki ten wymiar katechezy nie będzie skutecznie przenikał dziś szkolnych lekcji religii, dopóki nie będzie uświadamiał oraz ukazywał katechizowanej młodzieży jej życia w obecności Chrystusa i dopóki nie będzie wskazywał na konkretne znaki Jego zbawczej działalności, dopóty, zdaniem Jana Pawła II, katechezie szkolnej będzie brakować czegoś, co określa jej istotę – wiary w żyjącego Chrystusa²⁶. Tym samym pozbawienie katechezy tej podstawowej tajemnicy naszej wiary będzie ją prowadziło do bardzo naturalistycznego przedstawienia zarówno samego Chrystusa, jak i dokonanego przez Niego dzieła²⁷. Zjednoczenie się z Chrystusem oraz Kościołem winno z kolei prowadzić dalej młodego chrześcijanina do odpowiedzialności za świat, czyli do czynnej miłości w imię Jezusa Chrystusa²⁸.

2. KATECHETA JAKO EWANGELIZATOR MŁODZIEŻY

Jeżeli katecheta ma bogatą osobowość, to, jak podkreśla Jan Paweł II, będzie potrafił również skuteczniej przekazać młodym ludziom Dobrą Nowinę o miłości Bożej²⁹. We współczesnej katechezie ewangelizacyjnej na pierwszy plan wysuwa się również podkreślenie roli katechety jako świadka, nie pomijając przy tym jego funkcji nauczycielskiej i wychowawczej. Dobra znajomość przez katechetę psychologii, zasad pedagogiki oraz dydaktyki pomoże mu bowiem skuteczniej oddziaływać na wychowanków. W opinii młodzieży katecheta powinien również odznaczać się wieloma cechami osobowościowymi,

²⁵ JAN PAWEŁ II. *List apostolski do młodych całego świata Drodzy Przyjaciele*. W: *W drodze na Jasną Górę* (2).

²⁶ TENŻE. *Nauczanie religii w polskiej szkole wkładem w budowanie chrześcijańskiej Europy. Przemówienie do katechetów i uczniów (6 VI 1991, Włocławek)*. W: *Europa jutra. Jana Pawła II wizja Europy*. Red. A. Sujka. Kraków 2000 s. 227-228.

²⁷ K. MISIASZEK. *Potrzeby i możliwości wprowadzenia elementów ewangelizacji do nauczania religii w szkole*. W: *Katecheza ewangelizacyjna*. s. 176-177.

²⁸ Por. K.H. SCHMIDT. *Berufsmotivation. Was bedeutet Katechese heute?* „Katechetische Blätter” 125:2000 z. 5 s. 302-305.

²⁹ M. BRAUN-GALKOWSKA. *Środowisko wychowawcze: dom, szkoła, grupa rówieśnicza, parafia*. W: *Katecheza w szkole*. s. 61.

dydaktycznymi czy duchowymi³⁰. Przede wszystkim katecheta musi jednak realizować swoją misję w imieniu i z polecenia Chrystusa, będąc Jego świadkiem. To z kolei wymaga formacji katechetów, czyli ukształtowania na wartościach ewangelicznych odpowiedzialnej postawy. Katecheta w szkole to bowiem nie tylko nauczyciel, ale nade wszystko ewangelizator. Najważniejszą wartością dla niego jest Chrystus, który obdarzył go powołaniem apostoła i dał mu udział w swej misji³¹.

Uczyć innych w szkole prawd wiary, to znaczy formować ich na wzór Chrystusa dla Kościoła, dla społeczeństwa oraz dla świata. Dokonuje się to najpierw poprzez przepowiadanie Dobrej Nowiny, które w dzisiejszych czasach nie jest łatwe³². Czasy bowiem powszechnego zamięłowania do kontemplacji przeminęły. Dokonały się także zmiany w człowieku, który sam będąc zagubionym w świecie, nie jest już zdolny do twórczego myślenia o Bogu. Często nawet jest przekonany, że swoje życie osobiste oraz społeczne potrafi lepiej zorganizować wówczas, gdy zapomni o Bogu i Jego prawach. Także wielu młodych ludzi wykreśliło dziś Ewangelię ze swego życia, bo stawiała im zbyt wielkie wymagania, wzywała do wyrzeczeń i ofiary. Wymienione wyżej zjawiska nie pozostają bez wpływu na młodzież, do której posłany jest katecheta. Dlatego wymagają od niego jeszcze bardziej żywego świadectwa wartości ewangelicznych. Nowe tło życia i wiary współczesnego świata stawia więc przed każdym sługą Ewangelii specyficzne wymogi. Dotyczą one wszechstronnego przygotowania na miarę potrzeb i zadań katechezy szkolnej³³.

Młodzież chce bowiem postrzegać swego katechetę przede wszystkim jako człowieka oraz świadka wiary, jako wzór moralny, a dopiero potem jako nauczyciela³⁴. Według papieża Jana Pawła II, każdy katecheta na tyle dobrze wypełni swoją misję, na ile spowoduje spo-

³⁰ M. SONDEJ. *Intelektualna i duchowa formacja osobowości katechetek w Międzyzakonnym Wyższym Instytucie katechetycznym w Krakowie. Studium z zakresu katechetyki*. Kraków 1998 s. 260-280.

³¹ JAN PAWEŁ II. *Homilia podczas Mszy świętej jubileuszu katechetów i nauczycieli religii*. „L'Osservatore Romano” 21:2000 nr 2 s. 45-46.

³² SZPET. *Ewangelizacyjny wymiar*. s. 191-192.

³³ E. MAJCHER. *Osobowość katechety*. W: *Katecheza w szkole*. s. 150-152.

³⁴ Z. JANCZEWSKI. *Katecheza w świadomości młodzieży szkół średnich w rejonie pilskim. Studium socjologiczno-pastoralne*. Poznań 2000 s. 227.

tkanie katechizowanych z nauczającym Chrystusem. Determinuje to określone przymioty katechety, na co również zwraca uwagę papież, pisząc, że: „Każdy katecheta (...) musi troszczyć się usilnie, aby przez swe nauczanie i swój sposób życia przekazywać naukę i życie Chrystusa. Niech nie zatrzymuje na sobie samym, na swoich osobistych poglądach i własnych postawach myślowych ani uwagi, ani przywiązania umysłu i serca tego, kogo katechizuje, a zwłaszcza niech nie wpaja innym swoich własnych opinii i zapatrywań w taki sposób, jak gdyby wyrażały one naukę Chrystusa i świadectwo Jego życia (...). Do jakże pilnego studiowania Słowa Bożego, przekazywanego przez Magisterium Kościoła, winien przykładać się katecheta; jak głęboka winna być zażyłość z Chrystusem i z Ojcem, jak wiele czasu powinien poświęcać modlitwie i jak być oderwanym od siebie samego, aby mógł powiedzieć: «Moja nauka nie jest moja»»³⁵.

Katechecie najbardziej potrzebne jest więc na lekcji religii w szkole świadectwo autentycznie przeżywanej wiary. Podstawową metodą, którą – zdaniem kard. Carlo Martiniego – powinien posługiwać się w tym wypadku katecheta, powinna być tzw. „ewangelizacja obecności”³⁶. Nie wystarczą tutaj tylko umiejętności dydaktyczne, solidna wiedza religijna czy nawet popularność wśród katechizowanych. Dzisiaj potrzeba bowiem współczesnej szkole katechetów, którzy podejmą trud wspólnych poszukiwań³⁷, którzy na co dzień będą z młodymi ludźmi poszukiwać śladów miłości Bożej w historii człowieka³⁸.

Źródłem świadectwa jest głęboka wiara, która, według Jana Pawła II, powinna znaleźć uzewnętrznienie w życiu katechety³⁹. Jego zadaniem będzie też takie przeżywanie wespół z uczniami rzeczywistości religijnej, które poprowadzi młodych ludzi do osobistego spotkania z Bogiem. Wspólnota z Bogiem nie stanowi jednak kresu świadectwa. Winna ona bowiem doprowadzić do odpowiedzi na wezwanie Boże,

³⁵ JAN PAWEŁ II. *Adhortacja apostolska Catechesi Tradendae o katechizacji w naszych czasach*. W: *Adhortacje apostolskie*. s. 8-9 (6).

³⁶ SZPET. *Ewangelizacyjny wymiar*. s. 196.

³⁷ H. SŁOTWIŃSKA. *Katechizacja w szkole w opinii młodzieży – po dziewięciu latach nauczania*. W: *Katecheza dzisiaj. Problemy prawne i teologiczne*. Red. W. Janyga, A. Mezglewski. Przemysł 2000 s. 35-38.

³⁸ C. ROGOWSKI. *Młodzież i ewangelizacja w środowisku katolickim i protestanckim w Niemczech*. W: *Młodzież a ewangelizacja*. s. 103-104.

³⁹ JAN PAWEŁ II. *List do wszystkich kapłanów Kościoła na Wielki Czwartek 1985 r.* Watykan 1985.

wyrażające się we współdziałaniu z Nim, zarówno w udoskonaleniu samego siebie, jak i otaczającego świata⁴⁰.

Świadectwo katechety nie może jednak ograniczać się tylko do szkolnych lekcji religii. Musi on być także świadkiem wiary dla swoich młodych wychowanków poza środowiskiem szkolnym⁴¹. Istotną cechą tego świadectwa będzie tutaj autentyczność jego życia, wyrażający się w spontaniczności reakcji, w otwartości na drugiego człowieka oraz na jego aktualne problemy⁴². By móc solidnie wypełniać tę misję, każdy katecheta musi prowadzić intensywne życie modlitwne i sakramentalne⁴³. Zdaniem wielu młodych ludzi katecheta jest świadkiem, ponieważ zdaje relację z życia Jezusa Chrystusa i Kościoła. Sam głęboko wierzy oraz tę wiarę przekazuje innym. Ma bliski kontakt z Bogiem i dużo się modli. Młodzi ludzie nieraz przyznają, że czasem wątpią w wyznawane prawdy i w takich sytuacjach ich wiarę powinien również umacniać katecheta, który jest bliżej Boga i nie ma żadnych wątpliwości⁴⁴.

Do obowiązków katechety będzie należało wreszcie szukanie innych sprzymierzeńców w dawaniu świadectwa w wierze⁴⁵. Do nich przede wszystkim należeć powinien dom rodzinny, w którym rodzice w pierwszym rzędzie muszą być dla młodych ludzi świadkami wiary i miłości Chrystusa⁴⁶. Dla wzmocnienia świadectwa wiary katecheci nie mogą zapominać o nawiązaniu kontaktu z rodzicami i o tym, by kontakt ten przerodził się następnie w trwałą współpracę z nimi⁴⁷.

⁴⁰ M. MAJEWSKI. *Tożsamość katechezy integralnej*. Kraków 1997 s. 124.

⁴¹ *Tamże*. s. 127.

⁴² JAN PAWEŁ II. *Audienca dla nauczycieli szkół średnich (3 XI 1979)*. Watykan 1994 s. 9.

⁴³ J. NOWAK. *Apostolski wymiar liturgii w świetle Konstytucji Sacrosanctum Concilium*. Poznań 1999 s. 157-186.

⁴⁴ J. STRYCZEK. *Oczekiwania młodzieży wobec katechezy*. „Wychowawca” 1995 nr 7-8 s. 35-38.

⁴⁵ *Dekret o działalności misyjnej Kościoła Ad gentes divinitus*. W: Sobór Watykański II. *Konstytucje*. s. 468-469 (36).

⁴⁶ W. ŚMIGIEL. *Uczestnictwo wiernych świeckich w budowaniu Kościoła-Wspólnoty. Studium teologiczno-pastoralne w świetle nauczania Kościoła*. Lublin 2010 s. 257-258.

⁴⁷ *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim*. s. 316-317 (3).

3. KATECHEZA LITURGICZNA W SZKOLE JAKO PRZYGOTOWANIE MŁODYCH DO AKTYWNEGO UDZIAŁU W LITURGII PARAFIALNEJ

Zdaniem J. Hajduka brak uczestnictwa w liturgii parafialnej, pasywna w niej postawa są owocami określonego rodzaju katechezy: abstrakcyjnej, pojęciowej, powtórkowej praktykowanej w dzisiejszej szkole. Tymczasem młodzież, aby mogła w pełni przeżyć celebrację liturgiczną, potrzebuje przede wszystkim skutecznej oraz wartościowej katechezy liturgicznej, która przygotowuje ją do aktywnego uczestnictwa w celebracji⁴⁸. Katecheza liturgiczna w szkole musi zatem stać się pierwszym miejscem edukacji liturgicznej, nie można bowiem zrozumieć uczestnictwa w Eucharystii, jeśli nie zna się jej głębokiej wartości, którą nabywa się w procesie jednolitej edukacji, zmierzającej do poznania, celebrowania oraz przeżywania tej wielkiej Tajemnicy naszej wiary⁴⁹.

Podstawowym zatem postulatem metodologicznym przygotowującym młodzież do aktywnego oraz świadomego udziału w liturgii, który należy zastosować w edukacji młodego pokolenia, jest – zdaniem wielu duszpasterzy – ten, by jeszcze bardziej skupić się na powiązaniu katechezy szkolnej z liturgią parafialną. Na pewno nie jest on nowością w znaczeniu jakiegoś odkrycia, ale jest potwierdzeniem faktu, że katecheza szkolna w dziele ewangelizacji winna być ściśle związana z liturgią parafialną i do niej prowadzić⁵⁰. Przed katechetami stoi więc najpierw zadanie zbadania tego, na ile dzisiaj katecheza młodzieżowa nawiązuje do liturgii parafialnej, to znaczy, na ile czerpie zarówno z tekstów liturgicznych, jak i z przeżyć młodych ludzi związanych z liturgią, z nabożeństwami i zwyczajami roku liturgicznego, a następnie, na ile prowadzi ona ku liturgii w parafii, jako do źródła i szczytu naszego życia chrześcijańskiego⁵¹.

Zmniejszająca się bowiem obecnie ilość młodzieży uczestniczącej zwłaszcza w Eucharystii niedzielnej pokazuje, że szkolna lekcja religii

⁴⁸ J. HAJDUK. *Katecheza i Liturgia*. Kraków 1999 s. 48-67.

⁴⁹ H. SOBECZKO. *Postawy wewnętrzne i zewnętrzne w czynnym uczestnictwie wiernych we Mszy świętej*. „Ruch Biblijno-Liturgiczny” 42:1989 nr 3 s. 207-224.

⁵⁰ SZPET. *Ewangelizacyjny wymiar*. s. 199-200.

⁵¹ F. KAMECKI. *Uczestnictwo młodzieży w liturgii Eucharystycznej*. „Seminare” 8:1986 s. 63-81.

nie zawsze skutecznie prowadzi do liturgii oraz życia liturgicznego w parafii, a zatem młodzież nie zawsze odkrywa na katechezie prawdę o tym, że poprzez liturgię parafialną aktualizuje się na nowo w Kościele zbawcze misterium Chrystusa⁵². Bez uświadomienia na katechezie młodzieży tej prawdy, jej uczestnictwo w liturgii przerodzi się w parafii w czysty formalizm i magizm⁵³. Katecheza liturgiczna musi zatem stale pobudzać młodych ludzi do dojrzałej wiary, musi także wychowywać ich do postawy adoracji, dziękczynienia, pokuty, do poczucia wspólnoty, do rozumienia znaków komunikujących obecność Boga. Słowem: musi wprowadzać ich w zrozumienie oraz sprawowanie kapłaństwa królewskiego, do którego zostali konsekrowani przez Ducha Świętego⁵⁴.

Efektom tak postrzeganych związków pomiędzy lekcją religii w szkole a liturgią parafialną będzie również skierowanie uwagi katechizowanej młodzieży na odkrywanie potrzeby wyznawania swej wiary poprzez aktywne uczestnictwo w czynnościach liturgicznych. Liturgia domaga się bowiem uczestnictwa jak najbardziej świadomego, czynnego, pełnego i owocnego⁵⁵. Bóg oczekuje od każdego jej uczestnika współdziałania w dziele, które wypełnia dla jego zbawienia⁵⁶.

Z tych też powodów lekcja religii w szkole winna zgłębiać oraz wyjaśniać młodym ludziom często ukryty, lecz zawsze niewyczerpany i żywy sens znaków oraz rytów liturgicznych. Dzieje się tak, gdyż poprzez celebrowanie młody człowiek powinien coraz pełniej uczestniczyć w misterium Chrystusa. Katecheza musi zatem w każdym przypadku uwrażliwiać na potrzebę wychowania do rozumienia znaków liturgicznych, poczynając od wczesnego dzieciństwa. Niestety, w praktyce nie zawsze w pełni udaje się jej temu zadaniu sprostać, zwłaszcza że podstawowym warunkiem jego wypełnienia jest przede wszystkim rozumienie go przez samego katechetę, a także jego głęboka oraz szczerza wiara⁵⁷.

⁵² JANCZEWSKI. *Katecheza w świadomości*. s. 239-242.

⁵³ HAJDUK. *Katecheza*. s. 43.

⁵⁴ PAWEŁ VI. *Encyklika Misterium fidei*. W: *To czyńcie na moją pamiątkę. Eucharystia w dokumentach Kościoła*. Red. J. Miasek. Warszawa 1987 s. 13-32.

⁵⁵ *Konstytucja o liturgii świętej*. s. 44 (11).

⁵⁶ PAWEŁ VI. *Encyklika Misterium fidei*. s. 13-32.

⁵⁷ J. GRZEŚKOWIAK. *Katecheza a wychowanie do symboliki liturgicznej*. „Katecheta” 20:1976 nr 5 s. 197-203.

Kolejne zadanie w tej materii dotyczy działań kształtujących wiarę uczestników katechezy i odpowiadających jej postaw. We właściwym wypełnieniu tego zadania ważną rolę spełnia właśnie liturgia. W samej bowiem celebracji liturgicznej, świadomie i aktywnie sprawowanej, wyraża się już i pogłębia wiara wiernych⁵⁸. Z tych też powodów zarówno podczas inicjacji liturgicznej, jak i w czasie stopniowego wprowadzania młodych w misterium zbawienia należy dołożyć wszelkich starań, zmierzających do wzrostu świadomości otrzymanej przez nich łaski, pobudzającej ich następnie do działalności apostołskiej⁵⁹. W tym kontekście *Konstytucja o liturgii świętej Sacrosanctum Concilium* określa liturgię jako cenną i aktywną katechezę⁶⁰. Jest nią, gdyż stanowi celebrację życia ludzkiego. Jest bowiem epifanią egzystencji ludzkiej, która w świetle słowa Bożego oraz mocą Ducha Świętego staje się egzystencją odkupioną, nowym życiem. Takie spojrzenie na rzeczywistość wiary zakłada, że słowa i gesty zaczerpnięte z historii zbawienia powinny być wypełnione historią ludzką. Przedstawianie ich sensu i znaczenia młodym ludziom jest zadaniem katechezy wypełnianym również podczas samej akcji liturgicznej. W tym znaczeniu słowa, gesty, klimat, środowisko oraz styl celebracji posiadają wielkie znaczenie dla uczynienia orędzia bardziej bezpośrednim, przystępnym i skutecznym dla młodzieży⁶¹.

W świetle powyższych refleksji należy podkreślać podczas katechezy młodzieżowej, że historia zbawienia wspólnoty życia Boga z ludźmi znajduje swój szczyt w Chrystusie. To On jest obecny pośród nas dzięki swojej miłości oraz swojemu posłuszeństwu aż do śmierci na krzyżu, jest tym, w którym Ojciec chciał zbawić oraz zjednoczyć wszystkich ludzi i cały wszechświat⁶². W ten sposób katecheza liturgiczna musi się rozwijać wokół osoby Jezusa Chrystusa, Boga Człowieka, który pełni rolę sakramentu spotkania z Ojcem⁶³. Wymaga to

⁵⁸ T. OŻÓG. *Z badań nad młodzieżą uczestniczącą w życiu katolickich ruchów religijnych*. W: *Nauki społeczne o młodzieży*. Lublin 1994 s. 147-160.

⁵⁹ *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim*. s. 317 (4).

⁶⁰ *Konstytucja o liturgii świętej*. s. 49 (33).

⁶¹ HAJDUK. *Katecheza*. s. 65-66.

⁶² J. MARIANSKI. *Młodzież – sens – Kościół. Wspólne poszukiwanie drogi*. W: *Tertio Millennio Adveniente. U progu trzeciego tysiąclecia*. Red. G. Witaszek. Lublin 2000 s. 460-461.

⁶³ A. DZIUBA. *Sakramenty – znaki spotkania i drogi*. W: *Teologia moralna u kresu II tysiąclecia*. Lublin 1998 s. 179-200.

od katechezy ukazania młodym ludziom dzieł Chrystusa w perspektywie sakramentalnej, to znaczy jako środków do realizacji wspólnoty z Bogiem i z ludźmi⁶⁴.

Troskliwe prowadzenie młodzieży podczas katechezy w szkole do zrozumienia, że liturgia realizuje to, co oznacza, domaga się zapoznawania jej z Bożym planem zbawienia, a nadto budzenia w młodych ludziach świadomości istnienia tego planu i jego aktualizowania się w celebracji liturgicznej. W ten sposób może dojść do przyjęcia przez młodzież aktualizacji celebrowanego misterium w ich życiu⁶⁵. Przez to zbawienie posiadać będzie również konkretny wymiar paschalny oraz osobowy w ich życiu⁶⁶, a to oznacza, że będzie ono obecne w ich codziennych działaniach⁶⁷.

Zakończenie

W celu poszukiwania odpowiedzi na pytanie: jak ewangelizować współczesną młodzież w Polsce, sięgnięto w niniejszym artykule do możliwości, jakie dostarczają dzisiaj, w dziele ewangelizacji szkolne lekcje religii. W świetle badań empirycznych należy podkreślić, że współczesna młodzież polska podlega silnym działaniom pluralistycznym oraz relatywizującym⁶⁸, ale podobnie jak i młodzież w Europie Zachodniej stawia również odważnie religijne pytania, domagając się odpowiedzi i decyzji wyboru między dobrem a złem, pytania egzystencjalne dotyczące sensu życia oraz pytania finalne⁶⁹.

W tym kontekście Kościół jako sakrament ewangelizacji świata⁷⁰ nie może zrezygnować ze swojej misji ewangelizacyjnej i wycho-

⁶⁴ Cz. KRAKOWIAK. *Zgromadzenie liturgiczne jako podmiot celebracji*. „Ruch Biblijno-Liturgiczny” 42:1989 nr 3 s. 168-178.

⁶⁵ A. SŁODKOWSKI. *Teologia życia duchowego w świetle Soboru Watykańskiego II*. Zabki 2000 s. 75-80.

⁶⁶ Por. RUSPI. *Giovanni*. s. 646-647.

⁶⁷ Por. G. VENTURI. *Gruppi particolari*. W: *Nuovo dizionario*. s. 651-662.

⁶⁸ J. MARIAŃSKI. *Religijność młodzieży polskiej wobec wyzwań reewangelizacji Europy*. W: *Młodzież a ewangelizacja*. s. 13-48.

⁶⁹ Por. A. SCHÜTZ, T. LUCKMANN. *Strukture der Lebenswelt*. T. II. Frankfurt am Main 1984 s. 139-194.

⁷⁰ J. HOCKO. *Kościół obecny w świecie – posłany do świata*. Lublin 2003 s. 334.

wawczej, która dokonuje się podczas szkolnych lekcji religii⁷¹. Nie ulega bowiem wątpliwości, że lekcje te są dzisiaj dla wielu młodych ludzi jedynym kontaktem z Kościołem⁷². Każde spotkanie katechetyczne w szkole może zatem stać się dla wielu z nich początkiem ich „nowej” drogi ku Bogu oraz Kościołowi. Towarzyszenie im w tej drodze, ukazanie im w Chrystusie prawdziwego obrazu Boga i liturgii Kościoła może również stać się dla nich bardzo sensownym etapem ich ewangelizacji i katechumenatu⁷³. Potrzeba tutaj jednak katechetów będących nie tylko nauczycielami religii, ale przede wszystkim świadkami Chrystusa i ewangelizatorami młodzieży⁷⁴.

Współczesna szkoła powinna otworzyć się jeszcze bardziej na świat tych młodych ludzi, by jeszcze skuteczniej odkrywać ich złożone nieraz związki życiowe oraz różne dziedziny doświadczeń. Dotyczy to także w szczególności sposobu ich sfery religijnej i w tym kontekście należy wskazać jeszcze bardziej na doniosłą funkcję szkolnych lekcji religii⁷⁵.

TEACHING RELIGION IN SCHOOL AN OPPORTUNITY FOR THE EVANGELIZATION OF YOUTH

S u m m a r y

School religion classes play important role in the evangelization of youth. For many of young people the catechesis is the only contact with the Church. To accompany them on the roads to discover of God, one needs to catechists who are not only the teachers of religion but first of all witnesses of Christ. At that time such catechists may be called as the evangelizers.

Słowa kluczowe: lekcja religii, katecheza, duszpasterstwo młodzieży, ewangelizacja.

Key words: religion class, catechesis, youth ministry, evangelization.

⁷¹ Por. P.M. ZULEHNER, H. DENZ. *Wie Europa lebt und glaubt. Europäische Wertestudie. Tabellenband.* Wien 1993 s. 20-24.

⁷² ROGOWSKI. *Młodzież i ewangelizacja.* s. 92.

⁷³ SCHMIDT. *Berufsmotivation.* s. 302-306.

⁷⁴ MACIEJEWSKI *Ewangelizacja w szkolnej.* s. 230-231.

⁷⁵ C. ROGOWSKI. *Szkoła naturalnym miejscem dla katechezy.* „Studia Warmińskie” 32:1995 s. 237-253.